

ZORAN BOŽANIĆ, *METODIKA NASTAVE KONTRAPUNKTA*

Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, Fakultet muzičke umetnosti, 2022.

ISBN 978-86-81340-47-9

Senka Belić

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet muzičke umetnosti
sence.belic@gmail.com

Primljeno / Received 02. 09. 2022.

Prihvaćeno / Accepted 19. 10. 2022.

Knjiga Zorana Božanića pod nazivom *Metodika nastave kontrapunkta* predstavlja inovativan i celovit pristup ovoj problematici, zasnovan na višedecenijskom pedagoškom iskustvu, te na brojnim i dugogodišnjim istraživanjima autora.¹ Prema Božanićevim rečima, nastanak knjige je motivisan nedostatkom literature za studente master studija, na delu kursa Metodika nastave muzičko-teorijskih predmeta, koji je posvećen predmetu Kontrapunkt (str. 7). Međutim, šire gledano, ovom knjigom je nadomešten višedecenijski jaz nastao od objavljivanja poslednje publikacije nastale iz pera profesorskog kadra sa Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu, a koja za temu, između ostalih, ima i metodičke pristupe u nastavi kontrapunkta.²

Struktura knjige je koncipirana u četrnaest poglavlja raspoređenih u tri dela. U prvom delu, koji nosi naziv „Opšta metodička pitanja“, postavljene su osnove, kako kroz strukturu nastavnog časa i sagledavanje oblika, sredstava i metoda nastavnog rada, tako i kroz načine planiranja nastave (poglavlja 1–3). Sledi, rekli bismo, izuzetno važno poglavlje u kontekstu predmeta kakav je Kontrapunkt, o čemu se ranije nije pristupalo sa tolikom pažnjom, u kome autor govori o domaćim radovima

¹ Muzički teoretičar, pedagog, kompozitor i akordeonista, vanredni profesor dr Zoran Božanić (Kragujevac, 1971), u visokoškolskoj nastavi angažovan je od 1998. godine. Aktivan je kao gostujući predavač, kako u zemlji, tako i u regionu. U objavljenim radovima u velikoj meri posvećen je stručnim, naučnim i metodskim pitanjima vezanim za kontrapunkt. Saznanja stečena prilikom izrade doktorske disertacije *Teorija složenog kontrapunkta na primeru muzičke prakse strogog stila* (2015), pretočio je u prvi nastavni priručnik ove vrste pod nazivom *Suvremeni teorijski pristupi renesansnoj tehnici pokretnoga kontrapunkta* (Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih teoretičara, 2019). Bavi se i pitanjima istorije i teorije izvođaštva, što je rezultiralo objavljivanjem knjiga *Muzička fraza* (Beograd: Clio, 2007) i *Istorijat muzike za klavijaturne instrumente* (Beograd: Zavod za udžbenike, 2017).

² U *Metodici teorijske nastave* nastale iz pera Mirjane Živković (1935–2020), koja je u izdanju autorke objavljena 1979. godine u Beogradu, na svega dvadeset pet strana razmotrena je problematika nastave vokalnog i instrumentalnog kontrapunkta (str. 86–110). Tome prethodi osam strana posvećenih istorijskom razvoju nauke o kontrapunktu (str. 79–86).

(poglavlje 4). Naime, ovde nije reč samo o vrstama domaćih radova, koji su izuzetno značajni upravo zbog važnosti praktičnog ispoljavanja teorijskog znanja, već i o načinima njihove provere, a potom o modalitetima korekcije od strane nastavnika. Na kraju prvog dela knjige, autor se dotakao još jednog, do sada nedovoljno osvetljenog problema koji je sastavni deo nastavne prakse kontrapunkta, a tiče se kriterijuma u ocenjivanju (poglavlje 5).

U drugom, stručno-praktičnom delu knjige pod nazivom „Obrada nastavnih jedinica“, za koji se može reći da predstavlja centralni deo, u fokusu su usko stručni metodski problemi koji su rasvetljeni ili nadopunjeni u odnosu na postojeću nastavnu literaturu o kontrapunktu. Premda to nije uvek slučaj, autor sasvim opravdano polazi od melodije, kako u vokalnom, tako i u instrumentalnom kontrapunktu (poglavlje 6). U ovom inicijalnom nastavnom segmentu, Božanić uvodi tehniku koloriranja u obradi renesansne melodije i skrivenu polifoniju kao bitnu karakteristiku barokne melodije, što jesu značajne metodološke novine, koje su, nadasve, istorijski i stilski u potpunosti utemeljene. U narednom poglavlju (poglavlje 7), u okviru razmatranja dvoglasnog i troglasnog stava, autor dodaje još jedno osveženje koje se tiče metode rada zasnovane na principima „nota prema noti“ i „više nota prema noti“ u kontekstu baroknog kontrapunkta, kao pomoćnih sredstava koja će „voditi kasnijem slobodnijem formiranju polifonog stava“ (str. 64). U poglavlju o načinima izrade imitacije u troglasu (poglavlje 8), Božanić uspostavlja novi metodički okvir u pogledu rada na veštačkoj imitaciji koja je značajna za savladavanje renesansne polifonije. Kako je u našoj literaturi ovaj element nedovoljno obrađen, autor se fokusirao na one imitacione postavke koje ne zahtevaju primenu složenog kontrapunkta, što ih u potpunosti čini prikladnim za srednjoškolski nivo učenja. U fokusu sledećeg poglavlja jesu „jasni metodski koraci“ (str. 73) za jednostavniju i uspešniju realizaciju dvoglasnih i troglasnih sekvenci, počev od prostih do složenih tipova (poglavlje 9). Naredna dva poglavlja usmerena su ka pojedinostima važnim za izradu odseka moteta, odnosno ekspozicije fuge, sa težištem na onim aspektima koji do sada nisu dovoljno osvetljeni u našoj udžbeničkoj literaturi, fokusirajući se na smernice za kreiranje tematskog materijala, imitacione ekspozicije i načine za postizanje kontinuiteta u razvoju muzičkog izlaganja (poglavlja 10–11).

Treći deo knjige, koji nosi naziv „Tehnika analize“, posvećen je načinima detekcije bazičnih elemenata u motetu i fugi. Kako sam autor ističe, analiza je značajna jer se njome „uspostavlja veza između izučenih teorijskih normi i umetničke prakse“, odnosno predstavlja važan korak koji je „u službi potonjeg uopštavanja dobijenih rezultata, njihove sinteze, čime se postiže potpunije razumevanje“ (str. 93). Kako se u domaćoj literaturi retko mogu naći sistematična objašnjenja analitičkog procesa, ovaj deo knjige u celini predstavlja značajnu i korisnu novinu. Polazeći od originalnog analitičkog pritupa Gilberta Trithola (Gilbert Trythall), koji se zasniva na primeni sistema oznaka u notnom tekstu, autor nadalje pojašnjava elemente pristupa renesansnom polifonom delu, obuhvatajući sistem označavanja

modusa prema Juriju Holopovu, zatim kadence, sazvuke/harmoniju i na kraju disonance (poglavlje 12). U završnim poglavljima knjige, Božanić predstavlja sopstveni sistem grafičkih oznaka i shema, kojima se mogu skraćeno predstaviti osnovni formalni elementi u motetu i fugi (poglavlja 13–14).

O bogatstvu i raznovrsnosti referenci navedenih u literaturi, koja broji čak 111 jedinica, govore brojni primarni i sekundarni muzičko-teorijski i didaktički izvori. Tako su uvrštene reference od srednjovekovnih napisa Petrusa diktusa Palme okioze (*Petrus dictus Palma ociosa*, oko 1291–oko 1356), preko brojnih udžbenika kontrapunkta nastalih u širokom vremenskom luku – predvođeno prvom sistematično uređenom metodom Johana Jozefa Fuksa (*Johann Joseph Fux*, 1660–1741), zaključno sa najaktuelnijim udžbenicima objavljenim tokom druge decenije 21. veka – do savremenih stručnih i didaktičkih referenci. Ovakva teorijska obuhvatnost i utemeljenost dodatna je potvrda kvaliteta knjige nastale na sadejstvu naučnog i stručnog pristupa. Knjiga koja ukupno obuhvata 127 stranica i 83 fusnote, besprekorno je tehnički opremljena sa 44 notna primera, 4 tabele i 8 shema.

Zoran Božanić je izborom tema za svoju *Metodiku nastave kontrapunkta* „zatorio krug“, jer su njome, po prvi put, obuhvaćeni svi elementi i aspekti nastave ovog predmeta. S obzirom na to da je reč o knjizi napisanoj jasnim i prijemčivim stilom, koja metodici kontrapunkta daje čvrste temelje svojim opsegom i inovativnošću, verujem da će biti korisno štivo najpre profesorima u srednjim muzičkim školama i studentima koji se pripremaju za taj poziv, a potom i učesnicima u realizaciji ovog predmeta na visokoškolskom nivou, kao izvorište svežih ideja i interesantnih rešenja za brojne aspekte nastavnog procesa.